

Sygn. akt I 1 C 1380/18 upr.

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2018 r.

Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku Wydział I Cywilny

Sekcja ds. rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym w składzie:

Przewodniczący: (...) Piotr Szutenberg

Protokolant: Michał Kukuła

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2018 r.

na rozprawie

sprawy z powództwa A. P.

przeciwko pozwanej (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą we W.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanej (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. na rzecz powoda A. P. 1.314,41 zł (tysiąc trzysta czternaście złotych czterdzieści jeden groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty;
2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 587 zł (pięćset osiemdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 557 zł (pięćset pięćdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

I 1 C 1380/18 upr.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 11 kwietnia 2018 r. powód A. P. wniósł o zasądzenie od pozwanej (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. kwoty

1.314,41 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty. Powód wniósł o zwrot kosztów procesu zgodnie ze spisem kosztów.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że w dniu 13 lipca 2015 r. zawarł z pozwaną spółką umowę nr (...) o kredyt konsumencki. Następnie w dniu 17 czerwca 2016 r. dokonał wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego, po czym zwrócił się do pozwanej z wnioskiem o zwrot prowizji pomniejszonej o okres obowiązywania umowy (11 miesięcy), tj. o zwrot kwoty 1.314,41 zł. W odpowiedzi pozwana wskazała, że prowizja bankowa za udzielenie kredytu stanowi element kosztu całkowitego kredytu, jednak nie podlega rekalkulacji w przypadku jego wcześniejszej spłaty, gdyż nie dotyczy okresu po uruchomieniu kredytu. W ocenie powoda stanowisko to jest błędne i sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa, tj. art. 49 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim. Zarówno literalna, jak i celowościowa wykładnia tego przepisu prowadzą do wniosku, że należy rozumieć go w ten sposób, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu następuje obniżenie wszystkich możliwych kosztów kredytu, niezależnie od ich charakteru, z tymże wyjątkiem, iż redukcja ta ma charakter proporcjonalny w tym sensie, że odnosi się do okresu od dnia faktycznej spłaty kredytu do dnia ostatecznej spłaty określonej w umowie.

(pozew, k. 3-5)

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 22 maja 2018 r. Sąd orzekł zgodnie z żądaniem pozwu. W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zwrot kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

Pozwana podniosła, że nie zgadza się z twierdzeniami powoda, iż zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim w przypadku spłaty całości kredytu przed terminie określonym w umowie całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu również o koszt prowizji. W ocenie pozwanej prowizja bankowa za udzielenie kredytu, choć stanowi element całkowitego kosztu kredytu, nie podlega redukcji w przypadku wcześniejszej całkowitej spłaty kredytu, gdyż nie dotyczy okresu po jego uruchomieniu. Prowizja za udzielenie kredytu stanowi bowiem wynagrodzenie banku za czynności w całości zrealizowane wraz z chwilą uruchomienia kredytu zgodnie z umową, a jej wysokość nie jest uzależniona od okresu obowiązywania umowy.

(sprzeciw od nakazu zapłaty, k. 50-53)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 13 lipca 2015 r. A. P. zawarł z (...) Bank Spółką Akcyjną z siedzibą we W. umowę o kredyt gotówkowy nr (...). Przedmiotem umowy było udzielenie kredytu w wysokości 17.068,83 zł obejmującego: środki na cele konsumpcyjne - 11.300 zł; środki przeznaczone na sfinansowanie składki z tytułu dodatkowej usługi ubezpieczenia - 4.055,55 zł; środki przeznaczone na sfinansowanie prowizji banku za udzielenie kredytu - 1705,18 zł oraz środki przeznaczone na sfinansowanie opłaty za wybrany przez kredytobiorcę sposób przekazania środków przeznaczonych na cele konsumpcyjne – 8.10 zł. Kredyt spłacony miał zostać w 48 ratach w wysokości 47 rat po 439,07 zł oraz ostatnia rata w wysokości 438,82 zł. Ostateczny termin spłaty kredytu określono na dzień 15 lipca 2019 r.

(**dowód:** umowa o kredyt gotówkowy nr (...) wraz z załącznikami, k. 11-14; dowód wypłaty, k. 16)

A. P. w dniu 17 czerwca 2016 r. dokonał przedterminowej spłaty wszelkich zobowiązań wynikających z zawartej umowy. Wysokość prowizji za udzielenie kredytu proporcjonalnie pomniejszonej o czas trwania umowy kredytu wyniosła 1.314,41 zł. (...) Bank Spółką Akcyjną z siedzibą we W. odmówiła wypłaty części prowizji z tytułu przedterminowej spłaty kredytu. Powód zainicjował postępowanie pozasądowe przed Rzecznikiem Finansowym w przedmiocie zwrotu części prowizji, które nie doprowadziło do polubownego zakończenia sporu.

(okoliczności bezsporne, a nadto korespondencja stron, k. 9-10, k. 15, k. 17-19, k. 28-31)

Sąd zważył, co następuje:

Podstawę ustaleń faktycznych w sprawie stanowiły nie budzące wątpliwości co do swojej wiarygodności i niekwestionowane przez strony dokumenty w postaci umowy kredytu wraz z załącznikami oraz korespondencji prowadzonej bezpośrednio między stronami oraz w toku postępowania przed Rzecznikiem Finansowym.

Stan faktyczny sprawy pozostawał w całości bezsporny. Strony pozostawały zgodne co do tego, że łączyła je umowa kredytu oraz że doszło do jej wcześniejszej spłaty. Pozwana spółka nie kwestionowała również sposobu wyliczenia wysokości dochodzonej części prowizji oraz daty jej ewentualnej wymagalności, wskazując jedynie na brak podstaw prawnych do dokonania zwrotu.

Roszczenie powoda opierało się na twierdzeniu, że w związku ze spłatą w całości kredytu konsumenckiego pozwana jest zobowiązana do zwrotu prowizji pobranej w związku z udzielonym kredytem za okres, o który skrócono czas obowiązywania umowy. Źródła żądania powoda należy zatem upatrywać w przepisie art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (dalej u.k.k.), zgodnie z którym, w przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą. Powołany przepis stanowi implementację prawa unijnego, tj. art. 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE

z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG, wedle którego „Konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt. W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy”. Z kolei definicja całkowitego kosztu kredytu zawarta została w art. 5 pkt 6 u.k.k.. Całkowity koszt kredytu obejmuje wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu – z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta”.

Na wstępie rozważań przypomnienia wymaga, iż w umowie kredytu może być określona prowizja należna bankowi, co wprost wynika z art. 69 ust 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, wedle którego przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Prowizja, jako element umowy bankowej, ma charakter fakultatywny i jej ustanowienie jest zależne od woli stron. Nie może więc ulegać wątpliwości, że w niniejszej sprawie pozwana spółka miała prawo do obciążenia powoda prowizją za udzielenie kredytu. Zgodnie z art. 5 pkt 6 u.k.k. prowizja ta wchodziła też w skład całkowitego kosztu kredytu. Pozostawało rozstrzygnąć jednak, czy tak rozumiana prowizja objęta jest dyspozycją art. 49 ust. 1 u.k.k., a więc czy w razie wcześniej spłaty kredytu bank zobowiązany był do zwrotu jej części proporcjonalnej do okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy.

W doktrynie oraz orzecznictwie w powyższej materii spotkać można istotne rozbieżności poglądów. Część komentatorów i judykatury stoi na stanowisku, iż powołany przepis nie obejmuje prowizji przygotowawczej, która stanowi wynagrodzenie kredytodawcy za czynności związane z zawarciem umowy o kredyt konsumencki. Przepis ten dotyczy bowiem jedynie takich świadczeń kredytobiorcy, których wysokość lub powstanie zależy od okresu kredytowania, czyli okresu, na jaki udzielono kredytobiorcy kredytu. Dlatego też redukcja kosztów określonych w art. 49 ust. 1 u.k.k. powinna dotyczyć należności naliczanych okresowo. Obowiązek obniżenia całkowitego kosztu kredytu odnosi się bowiem wyłącznie do kosztów rozłożonych w czasie. O tym, czy dany koszt jest rozłożony w czasie, nie decyduje termin jego wymagalności ani też fakt kiedy konsument go faktycznie poniósł, ale okres, do którego odnosi się ten koszt. A zatem koszty pobierane za jednorazowe czynności lub usługi (np. opłata przygotowawcza pokrywająca koszty udzielenia kredytu, prowizja pośrednika za zawarcie umowy kredytowej) nie będą ulegały obniżeniu w razie spłaty kredytu przed terminem. Natomiast koszty "rozciągnięte" w czasie (np. odsetki, koszty zabezpieczenia lub ubezpieczenia kredytu, opłata za prowadzenie rachunku bankowego założonego do obsługi kredytu) będą podlegały obniżeniu według kryterium czasowego, to jest biorąc pod uwagę okres, o który skrócono czas obowiązywania umowy. Zwolennicy przytoczonego stanowiska podnoszą, że powyższy wniosek znajduje oparcie w wykładni językowej (sformułowanie w art. 49 ust. 1 u.k.k.: "koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy") oraz prounijnej (sformułowanie w art. 16 ust. 1 zd. 2 dyrektywy (...): "odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy"). W ich ocenie przemawia za nim również wykładnia funkcjonalna - kredytodawca nie powinien odnosić korzyści jedynie co do tej części okresu kredytowania, która została skrócona w wyniku przedterminowej spłaty kredytu (tak: T. Czech, Komentarz do art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim, WKP 2018, a także: wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 20 grudnia 2017 r., III Ca 1489/17, LEX nr 2446728).

Przeciwnicy powołanego stanowiska opowiadają się za prokonsumencką wykładnią art. 49 ust. 1 u.k.k. podnosząc, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego przez kredytobiorcę przysługuje mu roszczenie o obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu (w tym prowizji przygotowawczej) proporcjonalnie do skrócenia okresu kredytowania. Istotnych argumentów za przyjęciem powyższej wykładni przepisu dostarcza „Stanowisko Rzecznika (...) i Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie interpretacji art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim” z dnia 16 maja 2016 r. Na marginesie podkreślenia wymaga fakt, że prezentowane stanowisko, ze względu na brak uprawnienia do wiążącej wykładni przepisów prawa, odczytywane może być jedynie jako istotna wskazówka interpretacyjna dla podmiotów stosujących omawiane regulacje w praktyce. Zgodnie ze

wspomnianym stanowiskiem „Art. 49 ust. 1 u.k.k. należy rozumieć w ten sposób, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego następuje obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu, niezależnie od ich charakteru i niezależnie od tego, kiedy koszty te zostały faktycznie poniesione przez kredytobiorcę, z tymże wyjątkiem, iż redukcja ta ma charakter proporcjonalny, tj. odnosi się do okresu od dnia faktycznej spłaty kredytu do dnia ostatecznej spłaty określonej w umowie.” W uzasadnieniu stanowiska podniesiono m.in., że intencją ustawodawcy było nie różnicować możliwości obniżenia kosztu kredytu w zależności od tego jaki charakter ma ten koszt i w jakim czasie został poniesiony. Nie sposób zgodzić się z interpretacją, jakoby koszty kredytu można było podzielić na dwa rodzaje kosztów: a) koszty, których wysokość została rozłożona w czasie (zależnych od czasu obowiązywania umowy, np. odsetki lub koszty ubezpieczeniowe); b) koszty których wysokość jest stała, nierozłożona w czasie – niezależnych od długości obowiązywania umowy. Taka interpretacja nie jest przekonująca z dwóch powodów. Po pierwsze, należy mieć na uwadze, że taki podział kosztów nie znajduje żadnego odzwierciedlenia w ustawie. Art. 49 ustawy mówi bowiem o całkowitym koszcie kredytu, a więc o wszelkich kosztach, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt. Po drugie, taka interpretacja przepisu umożliwiłaby jego łatwe obchodzenie. Zamiast pobierania odsetek, kredytodawcy mogliby konstruować umowy kredytowe w taki sposób, że tylko w niewielkim stopniu, lub w ogóle nie pobieraliby odsetek, czy też prowizji z tytułu udzielonego kredytu, a więc wynagrodzenia z tytułu kapitału przekazanego kredytobiorcy, natomiast wynagrodzenie to ukryte byłoby pod tzw. opłatami przygotowawczymi, administracyjnymi itp. W ten sposób dochodziłoby do obejścia i naruszenia ratio legis art. 49 u.k.k. w zw. z art. 5 pkt 6 u.k.k.

Powołana interpretacja art. 49 u.k.k. zyskała aprobatę części doktryny i orzecznictwa (por. wyrok Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi z dnia 23 stycznia 2018 r., VIII C 1148.17, LEX nr 2443335, wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 11 stycznia 2018 r., II Ca 795/17, LEX nr 2443478, a także E. Rutkowska-Tomaszewska, Redukcja kosztów kredytu konsumenckiego, a przedterminowa jego spłata w świetle art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim [w:] Studia Prawno Ekomomiczne, t. C 2016, s. 163-177).

Do powołanej, prokonsumenckiej wykładni przepisu, przychyła się również Sąd orzekający w niniejszej sprawie. Przytoczona w stanowisku Rzecznika (...) i Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów argumentacja wymaga jednak poszerzenia o kontekst funkcjonalny i celowościowy. Nie można bowiem zgodzić się ze stanowiskiem, iż już sama wykładnia literalna art. 49 ust. 1 u.k.k. pozwala na stwierdzenie, że w zakres zastosowania tej normy wchodzi również prowizja przygotowawcza za udzielenie kredytu. Tego typu interpretacja prowadziłaby bowiem do wniosku, że sformułowanie „które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy” byłoby w omawianej regulacji zbędne (zakaz wykładni per non est). W istocie językową konstrukcją art. 49 ust. 1 u.k.k. ocenić należy jako rodzącą problemy z ustaleniem rzeczywistego zamysłu ustawodawcy. Zmusza to do pomocniczego odwołania się do wykładni funkcjonalnej oraz celowościowej omawianej normy.

W doktrynie podnosi się, że w zakres dyrektyw wykładni funkcjonalnej wchodzi te wszystkie reguły, które w taki lub inny sposób nakazują uwzględnianie przy interpretacji przepisów szeroko rozumianego kontekstu społecznego, politycznego, ekonomicznego oraz aksjologicznego systemu prawa. Wykładnia funkcjonalna pełni rolę subsydiarną w stosunku do wykładni językowej. Subsydiarność wykładni funkcjonalnej polega przede wszystkim na tym, że służy ona do rozstrzygnięcia wątpliwości, które nasuwa wykładnia językowa, a w szczególności pozwala uzasadnić wybór między różnymi możliwymi interpretacjami językowymi danego zwrotu, czy przepisu, a ponadto używa się jej do potwierdzenia rezultatu wykładni językowej, a w wyjątkowych sytuacjach motywowanych ważnymi powodami przy jej pomocy uzasadnia się modyfikacje lub nawet odstępstwo od sensu językowego przepisu (L. Morawski, Zasady wykładni prawa, Toruń 2006, s. 135-136).

Jak sygnalizowano, sporu w zakresie interpretacji art. 49 ust. 1 u.k.k. nie sposób jest rozwiązać opierając się tylko na wykładni językowej przepisu, w oderwaniu od innych instytucji prawnych wprowadzonych przez ustawę. Przepis ten należy rozpatrywać z perspektywy całej ustawy jako tej, która przewiduje pewne rozwiązania prawne w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu rzeczywistej i efektywnej ochrony kredytobiorcy-konsumenta. Istotą wprowadzenia art. 49 i jego odpowiednika, tj. art 16 ust. 1 Dyrektywy 2008/48/WE jest ograniczenie kosztów kredytu w przypadku ich przedterminowej spłaty. Celem tego przepisu jest możliwość szybszego uwolnienia się konsumenta

od zobowiązań na nim ciążyących z jednoczesną korzyścią z tym związaną w postaci zmniejszenia kosztów wiążących się z zaciągniętym kredytem. Instytucja szczególnych uprawnień konsumenta, a wśród nich prawo do przedterminowej spłaty całości lub części kredytu ma zapewnić konsumentowi rzeczywistą i efektywną ochronę w relacjach umownych z profesjonalistą i nie może być tym samym ograniczana poza przypadkami wyraźnie w ustawie przewidzianymi (tak również: E. T., Redukcja ..., s. 165).

Za przyjętą interpretacją art. 49 ust. 1 u.k.k. przemawiają także istotne względy systemowe. Zwrócić należy uwagę, że zgodnie z art. 54 ust. 4 u.k.k. w przypadku odstąpienia od umowy kredytodawcy nie przysługują żadne inne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej. Z kolei w myśl art. 28a u.k.k. opłaty i inne koszty uiszczone przez konsumenta przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki podlegają niezwłocznie zwrotowi, w przypadku gdy umowa o kredyt konsumencki nie została zawarta lub kwota kredytu nie została wypłacona przez kredytodawcę w terminie wskazanym w umowie. Wobec powyższego nie sposób jest uznać, by na przeszkodzie zwrotu części prowizji przy wcześniejszej spłacie kredytu stało to, że stanowi ona koszt kredytodawcy związany z przygotowaniem się do zawarcia umowy, skoro mimo poniesienia tego kosztu w przypadku odstąpienia od umowy oraz braku wypłaty kwoty kredytu w terminie kredytodawca i tak zobowiązany jest do zwrotu całości prowizji.

Przytoczony kontekst funkcjonalny i systemowy art. 49 u.k.k. przemawia za uznaniem, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego przez kredytobiorcę przysługuje mu roszczenie o obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu, składających się na całkowity koszt kredytu, niezależnie od ich charakteru i niezależnie od tego, kiedy koszty te zostały faktycznie poniesione przez konsumenta-kredytobiorcę - proporcjonalnie do skrócenia okresu kredytowania. Inna interpretacja przepisu mogłaby prowadzić do nadużyć i rekompensowania przez kredytodawców ryzyka wcześniejszej spłaty kredytu wysokimi opłatami przygotowawczymi. Tymczasem ryzyko to rekompensowane jest już regulowaną ustawowo wysokością prowizji za przedterminową spłatę (art. 50 u.k.k.). Odmienne stanowisko prowadziłoby również do obejścia powyższego unormowania.

Mając powyższe na względzie, Sąd w pkt 1. sentencji wyroku, działając na podstawie art. 49 u.k.k., zasądził od pozwanej (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą we W. na rzecz powoda A. P. 1.314,41 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 18 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty. Podstawę prawną rozstrzygnięcia o odsetkach stanowił art. 481 § 1 k.c., przy czym pozwany w toku postępowania nie kwestionował daty wymagalności dochodzonego roszczenia.

O kosztach Sąd orzekł na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu, tj. na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., zasądzając od pozwanej na rzecz powoda kwotę 587 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym 557 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Na zasądzone koszty postępowania składały się opłata od pozwu w kwocie 30 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł oraz dwukrotność stawki minimalnej kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 540 zł (§ 2 pkt 2 w zw. z § 15 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych). Powód wnosił o zasądzenie kosztów zastępstwa zgodnie ze spisem kosztów, tj. wynikającej z przedłożonych faktur kwoty 900 zł. Zdaniem Sądu niewielka wartość przedmiotu sporu wykluczała przyznanie wnioskowanej kwoty w całości. Niemniej jednak Sąd uznał, że powodowi należy się zwrot dwukrotności stawki minimalnej ze względu na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie.

ZARZĄDZENIE

1. odnotować w rep. C;
2. odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron;
3. akta przedłożyć z wpływem lub za 21 dni z zpo

(...) Piotr Szutenberg